

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku w II Wydziale Karnym w składzie

Przewodniczący	SSA Dariusz Czajkowski
Sędziowie	SSA Jerzy Szczurewski SSA Jacek Dunikowski (spr.)
Protokolant	Agnieszka Wądołkowska

przy udziale prokuratora Piotra Karola Bilewicza

po rozpoznaniu w dniu 8 marca 2018 r.

sprawy **T. S. (1)**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

z powodu apelacji pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce

z dnia 26 października 2017 r. sygn. akt II Ko 46/17

I. uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięcia zawartego w pkt I i na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. postępowanie w sprawie umarza;

II. w pozostałym zakresie wyrok utrzymuje w mocy;

III. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. K. kwotę 147,60 zł w tym 27,60 zł podatku VAT, tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu przed sądem odwoławczym;

IV. kosztami sądowymi postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Ostrołęce po rozpoznaniu wniosku T. S. (1) o zasądzenie na jej rzecz kwoty 2 000 000 złotych, w tym 1.250 000 tytułem odszkodowania i 750 000 złotych tytułem zadośćuczynienia za „niezasadne pozbawienie jej wolności w 1998 roku”, wyrokiem z dnia 26 października 2017 r. w sprawie sygn. akt II Ko 46/17 wniosek odrzucił. Uznał, że ponowne wystąpienie o zadośćuczynienie i odszkodowanie nie mogło być uwzględnione z uwagi na zaistniałą przeszkodę procesową w postaci powagi rzeczy osądzonej (res iudicata). Wnioskodawczyni wystąpiła bowiem ponownie o to, czego domagała się w 2001 r. i co zostało prawomocnie rozstrzygnięte w sprawie II Ko (...). Jednocześnie wskazał, że w przedmiocie roszczeń odszkodowawczych kwestia dopuszczalności postępowania ze

względu na powagę rzeczy osądzonej powinna być dokonywana w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania cywilnego tj. art. 366 k.p.c., ponieważ przepis art. 17 §1 pkt 7 k.p.k. odnosi się do czynu zabronionego, a nie roszczeń cywilnych.

Apelację wniósł pełnomocnik wnioskodawczyni. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił mu:

1. nie rozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu przepisu art. 386 § 4 k.p.c.
2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, przejawiający się w sprzeczności ustaleń Sądu ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym poprzez dowolne ustalanie sensu wypowiedzi wnioskodawczyni i stwierdzenie, że zapewne omyłkowo podała datę 1998 r. zamiast 1999 r. jako zdarzenie będące podstawą dochodzonych roszczeń, a także omyłkowo zmienione zostały przez wnioskodawczynię obecne kwoty dochodzone z tytułu odszkodowania i zadośćuczynienia gdyż poprzednio już dochodziła zapłaty podobnych kwot,
3. obrazę przepisów postępowania to jest art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. mogącą mieć wpływ na treść orzeczenia, a polegającą na pominięciu tego przepisu i odrzuceniu wniosku T. S. (1) o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu internowania na podstawie art. 366 k.p.c. i art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c..

W oparciu o te zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ostrołęce.

W obszernym piśmie zatytułowanym „Apelacja od wyroku” swoje stanowisko wyraziła także wnioskodawczyni T. S. (1). Domagając się zmiany lub uchylenia orzeczenia w całości, przedstawiła argumenty, które jej zdaniem powinny doprowadzić do wzruszenia postanowienia z dnia 22 czerwca 1998 r. sygn. Ds. (...) Prokuratury Rejonowej w Pułtusku o umorzeniu postępowania w związku z dopuszczeniem się przez podejrzaną czynu w stanie niepoczytalności oraz postanowienia Sądu Rejonowego w Pułtusku z dnia 5 marca 1999 r. w sprawie II Ko (...) o zastosowaniu środka zabezpieczającego, jako orzeczeń wydanych bezpodstawnie, tj. bez udowodnienia popełnienia przez nią czynów i z naruszeniem przepisów proceduralnych gwarantujących rzetelny przebieg postępowania, w tym w szczególności związanych z prawem do obrony, co skutkowało bezpodstawnym umieszczeniem jej w okresie od 7 lipca 1999 r. do 19 października 2001 r. w szpitalu psychiatrycznym tytułem środka zabezpieczającego i co warunkowało zasadność roszczeń odszkodowawczych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Jako zasadny należało uznać jedynie ten zarzut apelacji pełnomocnika wnioskodawczyni, w którym podnosi obrazę art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. poprzez jego niezastosowanie jako podstawy rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Dalej idąca argumentacja jakoby sąd nie dokonał należytego zbadania podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia i w konsekwencji doszedł do niesłusznego wniosku o zaistnieniu powagi rzeczy osądzonej jawi się jako oczywiście niezasadna.

Układ faktyczny i procesowy nie pozostawia wątpliwości, że roszczenie sformułowane przez T. S. (1) w sprawie niniejszej nie mogło być inaczej potraktowane niż jako żądanie odszkodowania i zadośćuczynienia z tytułu pozbawienia jej wolności w ramach orzeczonego środka zabezpieczającego na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Pułtusku w sprawie II Ko (...). Zresztą i apelujący, który stara się zakwestionować odczytaną przez sąd podstawę sporu, nie zaprezentował żadnej konkurującej, dającej się racjonalnie zinterpretować i mającej umocowanie w określonych przepisach Kodeksu postępowania karnego, prawa cywilnego, bądź innych ustawach podstawy prawnej przedmiotu roszczeń odszkodowawczych.

Oczywiście z szeregu wypowiedzi zaprezentowanych przez T. S. (1) w licznych pismach procesowych, także w tym z 29 grudnia 2017 r. zatytułowanym „Apelacja od wyroku” wyłania się w pierwszej kolejności wola wzruszenia postanowienia z dnia 22 czerwca 1998 r. sygn. Ds. (...) Prokuratury Rejonowej w Pułtusku o umorzeniu postępowania w związku z dopuszczeniem się przez podejrzaną czynu w stanie niepoczytalności oraz postanowienia Sądu Rejonowego w Pułtusku z dnia 5 marca 1999 r. w sprawie II Ko (...) o zastosowaniu środka zabezpieczającego,

jako wydanych jej zdaniem bez podstawy faktycznej wskazującej na popełnienie czynów i przy braku okoliczności wskazujących na istnienie podstawy i konieczności zastosowania środka zabezpieczającego. Z tymi też w jej ocenie uchybieniami oraz internacją, która była ich konsekwencją, wiąże ona zgłoszone roszczenie odszkodowawcze. Jednocześnie uświadamiając sobie, że w sprawie II Ko (...)Sąd Okręgowy w Ostrołęce rozstrzygnął o roszczeniu odszkodowawczym za niesłuszne zastosowanie środka zabezpieczającego, z którym to wyrokiem jednak T. S. (1) nie zgadza się, wywodząc, że sąd zaniechał rozważenia podstaw jej odpowiedzialności karnej, wnioskodawczyni wystąpiła z pozwem skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa o „uznanie niezgodności z prawem” wyroku w sprawie II Ko (...)Sądu Okręgowy w Ostrołęce (k. 2 akt). W konsekwencji wezwania do sprecyzowania pozwu w obliczu faktu, że sprawa II Ko (...)została prawomocnie rozstrzygnięta, wnioskodawczyni określiła, że roszczenia opiera na przepisach postępowania karnego – art. 552 k.p.k., określającego prawo do odszkodowania za niesłuszne zastosowanie środka zabezpieczającego (k. 140 akt). Kwota została sprecyzowana na 2 000 000 złotych (k. 162) i takie też żądanie zostało określone na ostatniej rozprawie (k. 830).

Rozpoznający kwestię odszkodowania Sąd Rejonowy w Ostrowi Mazowieckiej, do którego wnioskodawczyni także wniosła pozew, postanowieniem z dnia 27 stycznia 2017 r., sygn. akt I C (...) (k. 153), uznając swoją niewłaściwość przekazał sprawę Wydziałowi Karnemu Sądu Okręgowego w Ostrołęce. Podobnie postąpiono w Sądzie Okręgowym w Ostrołęce, przekazując po stwierdzeniu niewłaściwości funkcjonalnej Wydziału Cywilnego sprawy I C (...), I C (...) oraz I C (...) Wydziałowi Karnemu tegoż sądu (k.240, 372 i 794 akt).

W ocenie Sądu Apelacyjnego decyzje te zasługiwały na aprobatę.

Jakkolwiek w natłoku żądań formułowanych przez wnioskodawczynię znamienne jest, że oczekuje ona generalnie uprzedniej oceny zasadności ustalonej odpowiedzialności karnej, którą kwestionuje i czyni przedmiotem roszczeń odszkodowawczych bezpodstawną ustalenia jej sprawstwa i wiążącego się z tym zastosowania środka zabezpieczającego, nie może ulegać wątpliwości, że kwestia tej odpowiedzialności została prawomocnie przesądzona i nie podlega ponownej ocenie. Skoro zaś nie było uzasadnienia do ponownej oceny prawidłowości orzeczeń zapadłych w kwestii środka zabezpieczającego, sąd orzekający miał prawnie zawężony zakres orzekania i jedynym poddającym się procesowemu rozpoznaniu przedmiotem, mogły być roszczenia odszkodowawcze oparte o przepisy rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego. Takie zidentyfikowanie podstawy sformułowanych żądań znajdowało też uzasadnienie w wyrażanych niejednokrotnie w pismach procesowych wnioskodawczyni stanowiskach, które chociaż w pierwszej kolejności odnoszą się do prawidłowości orzeczeń zapadłych w przedmiocie środka, to ostatecznie w niesłuszności tych rozstrzygnięć poszukują umocowania odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Powyższa argumentacja wyklucza zatem zasadność zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych co do podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia.

Wobec tej konstatacji słuszne było też stanowisko Sądu Okręgowego, że w powyższym przedmiocie zapadło już wcześniej prawomocne orzeczenie i ponowny wniosek de facto o to samo, stwarzał tzw. ujemną przesłankę dopuszczalności postępowania. Należy bowiem przypomnieć, że tożsamy wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu bezprawnego zdaniem wnioskodawczyni pozbawienia wolności był przedmiotem postępowania sądowego zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 26 listopada 2004 r. w sprawie II K (...). Zresztą z wnioskiem takim T. S. (1) wystąpiła ponownie w dniu 12 listopada 2012 r., i już wówczas z uwagi na powagę rzeczy osądzonej, wyrokiem z dnia 9 maja 2013 r. w sprawie sygn. akt II Ko (...) został on odrzucony.

Jakkolwiek ze względów, o których wyżej, na pełną aprobatę zasługuje ocena, że i w niniejszej sprawie zaistniała przesłanka powagi rzeczy osądzonej, Sąd Apelacyjny odmiennie niż we wspomnianej sprawie II Ko (...) dzieląc w tym zakresie stanowisko apelacji uznał, że właściwym rozstrzygnięciem w tym układzie procesowym powinno być umorzenie postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., a nie odrzucenie wniosku. Wprawdzie orzekając w ten sposób Sąd Okręgowy odwołał się do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r. V

KKN 218/01 wywodząc, że kwestia dopuszczalności postępowania ze względu na powagę rzeczy osądzonej powinna być dokonywana w rozumieniu przepisów kodeksu postępowania cywilnego tj. art. 366 k.p.c., ponieważ przepis art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. odnosi się do czynu zabronionego, a nie do roszczeń cywilnych, to jednak nie dostrzegł, że przedmiotem tego poglądu były granice przedmiotowe powagi rei iudicatae, a więc przedmiot rozstrzygnięcia sądu i podstawa faktyczna tego rozstrzygnięcia, a nie decyzja procesowa. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 czerwca 2008 r. W A 22/08 (OSNwSK 2008 nr 1, poz. 1369, L.), podstawę umorzenia postępowania prowadzonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, który zawiera przepis odsyłający do Kodeksu postępowania karnego i który będzie miał zastosowanie w sprawach odszkodowawczych w oparciu o przepisy rozdziału 58 tego kodeksu, w przypadku stosowania w tymże postępowaniu przesłanki określonej w art. 17 §1 pkt 7 k.p.k. podstawą umorzenia będzie ten właśnie przepis. Identyczne stanowisko wynika również z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2016 r. W A 2/13 (Legalis 1444872).

W opisanym stanie rzeczy zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu w części dotyczącej rozstrzygnięcia zawartego w punkcie I, a postępowanie w sprawie na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. umorzeniu.

O wynagrodzeniu pełnomocnika z urzędu orzeczono na podstawie § 17 ust. 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016 r., poz.1714).

Kosztami postępowania odwoławczego zgodnie z art. 554 § 4 k.p.k. obciążono Skarb Państwa.